

การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะ
การคิดเชิงอนาคตสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา*
DEVELOPMENT OF CO-CURRICULAR ACTIVITIES IN SOCIAL STUDIES
TO PROMOTE FUTURISTIC THINKING SKILLS FOR SECONDARY
SCHOOL STUDENTS

มนฤดี ชาวคำเขตต์

Monrudee Saokhumkate

ชรินทร์ มั่งคั่ง

Charin Mangkhang

เชษฐภูมิ วรรณไพศาล

Chetthapoom Wannapaipan

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: monnymolly02@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนวารีเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน จากการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต 2) แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคต และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตได้ขั้นตอนการจัดการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต ที่เรียกว่า เทคนิค SPACI ซึ่งมีผลการประเมินคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.79 ซึ่งอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด 2) ผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.8 มีคุณลักษณะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับดีมาก และ

---

* Received 4 May 2021; Revised 18 May 2021; Accepted 27 May 2021

มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา อยู่ในระดับดีมาก สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาตามเทคนิค SPACI สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงอนาคตเกิดขึ้นกับนักเรียนได้จริง และได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ในท้องถิ่น

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมหลักสูตร, ทักษะการคิดเชิงอนาคต, วิชาสังคมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop a co-curricular activity and plan for social studies to promote the futuristic thinking skills of secondary school students. 2) to study the results of using a co-curricular activity in social studies that promote the futuristic thinking skills of secondary school students. The sample group used in the research was secondary school students (M.4 - M.6) from Varee Chiang Mai School, Academic Year 2018, it consisted of 30 peoples from accidental sampling. The research instruments included 1) Plans for organizing a co-curricular activity in social studies to promote futuristic thinking skills, 2) A questionnaire about futuristic thinking skills, 3) The satisfaction questionnaire for a co-curricular activity in social studies. The quantitative data was analyzed by using basic statistics. The research found that 1) The development plans of co-curricular activities in social studies to promote future thinking skills of secondary school students that had the learning management process to promote future thinking skills is known as the SPACI technique. The quality, accuracy and suitability had the total average of 4.79 which is in the highest quality level. 2) The results of the use of a co-curricular activity in social studies that enhance future thinking skills found that the students had very high level of future thinking skills with an average score of 3.84 and students with all aspects of future thinking in a very good level. And students were satisfied with the organizing a co-curricular activity in social studies that promote future thinking skills of secondary school students at a very good level. In conclusion, social studies activities based on SPACI techniques can actually develop future thinking skills for students and had a learning management approach that integrates local knowledge.

Keywords: Co-curricular Activity, Future Thinking Skills, Social Studies

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ในเรื่อง การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยให้เกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เน้นการสร้างให้คนไทยสามารถคิดเองได้เพื่อให้ทันสถานการณ์และแนวโน้มสังคมโลก (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการศึกษามีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมการศึกษาในความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เน้นการเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ที่สำคัญได้ดำเนินโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (Moderate Class More Knowledge) ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์เสริมทักษะการเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ Head Heart Hand Health ประชาชนได้รับการพัฒนาทักษะที่สามารถแสวงหาองค์ความรู้ได้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการ (Blended Based Learning) ที่ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของตนเองเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาและภูมิสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาและการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง เป็นการค้นคว้าความรู้ความสามารถสั่งสมของคนธรรมดาสามัญแห่งท้องถิ่นต่าง ๆ เท่ากับได้ค้นพบศักยภาพและทุนรอนทางปัญญาอันมีค่ายิ่งสำหรับนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเผชิญหน้ากับปัญหาและสิ่งท้าทายนานาประการในปัจจุบันและอนาคต (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเลือกสรรเรียนรู้ปรุงแต่งพัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่นนั้น ให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมกับยุคสมัย (รุ่ง แก้วแดง, 2540) สอดคล้องกรอบและทิศทางทฤษฎีทางการศึกษาของประเทศ การดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ในการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและทัดเทียมมาตรฐานสากลคือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นฐานคิดแต่ที่สำคัญยังยึดหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษาชุมชนและแหล่งเรียนรู้ชุมชนรวมถึงหลักสูตรแบบองค์รวมโดยนำนวัตกรรมการเรียนการสอนมาใช้เพื่อมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์และ

ชีวิตจริงในท้องถิ่นชุมชนและสังคมจากผู้ทรงคุณวุฒิที่จัดว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนวารีเชียงใหม่ ได้มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ เสริมสร้างพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตโดยองค์รวม เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมโลกด้วยคุณภาพมาตรฐานระดับสากล พร้อมรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยทางโรงเรียนจึงมีการกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาไว้ในข้อที่ 1 ที่ว่า ผู้เรียนมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง มีอารมณ์ จิตใจ ที่ดีงาม มีสติปัญญาและทักษะกระบวนการเรียนรู้ รู้วิธีเรียนอย่างยั่งยืน มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นไปตามกรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนวัดจากความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ปัญหา และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยวัดจากการมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น

จากการศึกษารายงานสรุปผลการประเมิน PISA 2015 ที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ร่วมมือกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ดำเนินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ซึ่งเน้นการประเมินความสามารถของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในการใช้ความรู้และทักษะเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริง หรือที่เรียกว่า “การรู้เรื่อง” (literacy) ในสามด้าน ได้แก่ การรู้เรื่องการอ่าน การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ซึ่งการรู้เรื่องทั้งสามด้านนี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นสิ่งที่ประชากรจำเป็นต้องมีเพื่อการพัฒนาและการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ PISA โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศไทยที่มีอายุ 15 ปี ระดับชั้นมัธยมศึกษา ผลการประเมินภาพรวมของประเทศไทยพบว่า จากการประเมิน PISA 2000 จนถึง 2015 ผลการประเมินทั้งสามด้านมีแนวโน้มลดลง โดยการอ่านเป็นด้านที่มีคะแนนลดลงมากที่สุด โดยในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน ไทยอยู่อันดับ 52 54 และ 57 ตามลำดับ โดยการรู้เรื่องการอ่านเป็นด้านที่มีคะแนนลดลงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยมีทักษะด้านการวิเคราะห์ต่ำอย่างยิ่ง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) ดังนั้น ปัญหาสำคัญที่เราควรตระหนัก คือ การพัฒนาความคิด ความสามารถของนักเรียนในการใช้ความรู้และทักษะเพื่อนำไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง ในการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการพัฒนานักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากรตามผลการประเมิน PISA 2000 ให้มีลักษณะสอดคล้องและเป็นไปตามกรอบนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา เป้าหมายและ

วิสัยทัศน์ของการพัฒนาในระดับประเทศและโรงเรียน มีการดำเนินการสอดคล้องกับโครงการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ (Teach less learn more) ของกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงต้น จึงได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาขึ้นมาเพื่อให้เกิดการพัฒนานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาให้มีทักษะการคิดเชิงอนาคตที่เป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จะทำให้เราทราบระดับทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนจากการเรียนรู้บริบทของชุมชนท้องถิ่นของตนเองที่จะส่งผลต่อความตระหนักรู้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อเกิดวิถีชีวิตที่มีคุณภาพในการอยู่ร่วมกัน ความมุ่งหวังในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคนในเชิงบวก และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างสมดุลบนฐานของสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มาวิเคราะห์วางแผน สะท้อนผลการปฏิบัติท้ายทุกแผนกิจกรรม เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้แผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่พิเศษ ที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนวารีเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ ได้มีการรับสมัครนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ SPACI ในกระบวนการจัดกิจกรรม มี 5 ขั้นตอน จำนวน 6 แผน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และขอบข่ายเนื้อหา นำมาสร้างแผนกิจกรรมเรียนรู้ตามขั้นตอน แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาและสังเคราะห์ไว้แล้ว คือ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เรียกว่า เทคนิคการจัดการเรียนรู้ SPACI ในกระบวนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น และบริบทจังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นนำแผนกิจกรรมเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านโดยคัดเลือกบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี มีความเชี่ยวชาญทางการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการจัดการเรียนการสอนทางสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อตรวจสอบประเมินคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

2. แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ชุดต่อ 1 แผนกิจกรรม รวมจำนวนทั้งหมด 6 ชุด แต่ละชุดมีการวัดทักษะการคิดเชิงอนาคต ทั้ง 6 คุณลักษณะ ได้ดำเนินการศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบประเด็นความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงทักษะการคิดเชิงอนาคต สร้างแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตตามกรอบประเด็นที่กำหนดในนิยามศัพท์เฉพาะและพฤติกรรมที่บ่งชี้ จากนั้นนำเสนอแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านเพื่อตรวจสอบและพิจารณาความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญ ให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ความตรงและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 นำแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตมาทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญตามลำดับเพื่อจัดทำแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคต นำแบบวัดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งนำไปใช้ทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลวิทยาลย์ จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น ดังนี้ แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 1 เท่ากับ 0.82 แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 2 เท่ากับ 0.87 แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 3 เท่ากับ 0.88 แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 4 เท่ากับ 0.86 แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 5 เท่ากับ 0.89 แบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตของกิจกรรมที่ 6 เท่ากับ 0.85 ซึ่งถือว่ามีความเชื่อมั่นเหมาะสมอยู่ระหว่าง 0.70 - 1.00 คัดเลือกข้อคำถามแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตมาจัดทำฉบับใหม่ แล้วนำแบบวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตที่สร้างขึ้น ไปใช้ทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ในงานวิจัยเป็นลำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ในการอธิบายข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษา จากการศึกษา และสังเคราะห์เอกสาร ตำรา ทฤษฎีต่าง ๆ ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต ที่เรียกว่า เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ SPACI ออกมาได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจความรู้ (Surveying of knowledge) การจัดกิจกรรมที่มีการใช้คำถามสำคัญให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคิดทบทวนความรู้ ประสบการณ์เดิมของตนเอง ร่วมกันระดมสมองตอบคำถามเพื่อเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ ผ่านการจัดกิจกรรมที่สร้างความกระตือรือร้น ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทายครูต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 พยากรณ์สู่อนาคต (Prediction to the future) การใช้เทคนิคพยากรณ์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต และเป็นการใช้ทักษะการคิดขั้นสูงเข้าร่วมด้วยเทคนิคพยากรณ์นำมาใช้กับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาเพื่อการส่งเสริมการคิดเชิงอนาคตนี้ มีทั้งหมด 6 เทคนิค ได้แก่ 1) เทคนิคตะแคงช่วงเวลา 2) การคาดการณ์แนวโน้ม 3) วงล้ออนาคต 4) การระดมสมอง 5) การวิเคราะห์ค่านิยมในอนาคต และ 6) กระบวนการสร้างฉากทัศน์ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 ตระหนักรู้สู่ดุลยภาพ (Aware to Balance) การพยากรณ์จากกิจกรรมขั้นที่ 2 ทำให้ทราบผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นไปได้ว่าเกิดขึ้นแน่นอน อาจจะเกิดขึ้น อาจจะไม่เกิดขึ้น หรือไม่มีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดขึ้นเลย กิจกรรมในขั้นนี้นักเรียนจะได้แสดงความเห็นร่วมกันและตระหนักว่า ยอมรับในผลกระทบและคุณค่าของสิ่งที่ได้ทำนาย

ขั้นที่ 4 ร่วมมือวางแผนมองการณ์ไกล (Collaborate to foresight) ขั้นนี้เป็นการจัดกิจกรรมกลุ่ม ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มให้นักเรียนร่วมมือกันวางแผนการรับมือเตรียมการสำหรับสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต เมื่อทราบผลการทำนายและตระหนักว่าจะเกิดสิ่งใดขึ้น อาจจะระบุเป็นแผนการ มาตรการ วิสัยทัศน์ ความร่วมมือ วิธีการต่าง ๆ ที่จะสามารถทำได้ในระดับบุคคล ชุมชน ประเทศ และสังคมโลก และสามารถเชื่อมโยงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 5 สร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยใช้จินตนาการเชิงบวก (Imagination to Creation) การสร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยอาศัยพื้นฐานจากสิ่งเดิม เพื่อการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลและความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน จากขั้นที่ 4 นักเรียนได้ร่วมกันลงมือวางแผนที่เป็นผลมาจากการตระหนักรู้ในขั้นที่ 3 ในขั้นนี้ให้อิสระทางความคิดแก่นักเรียน ได้

จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างมีเหตุผลรองรับความเป็นไปได้ในอนาคตและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ผลการประเมินคุณภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาวิถีล้านนาเมืองเชียงใหม่ โดยแต่ละแผนมีคะแนนเฉลี่ยและแปลความหมายตามเกณฑ์ ปรากฏผลการประเมินตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	สรุประดับคุณภาพ
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง รักษา น้ำ รักษาป่า รักษา ล้านนาเมืองเชียงใหม่	4.81	0.38	มากที่สุด
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อนาคตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ล้านนาเชียงใหม่	4.81	0.38	มากที่สุด
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หัตถศิลป์พื้นถิ่นล้านนาเชียงใหม่	4.80	0.39	มากที่สุด
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารพื้นบ้านล้านนาเชียงใหม่: คุณค่าต่อวิถีชุมชน	4.79	0.40	มากที่สุด
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เมืองเชียงใหม่ในโลกอนาคต	4.79	0.40	มากที่สุด
แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พิพิธภัณฑสถานเชียงใหม่เมืองล้านนาเชิงสร้างสรรค์	4.78	0.41	มากที่สุด
โดยรวม	4.79	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ภาพรวมของคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.79 ซึ่งอยู่ในระดับคุณภาพมากที่สุด พบว่า แผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง รักษา น้ำ รักษาป่า รักษา ล้านนาเมืองเชียงใหม่ และแผนกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อนาคตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ล้านนาเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.81

ตอนที่ 2 ผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สรุป

1. ผลการวิเคราะห์การวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวาริชเชียงใหม่ ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวาริชียงใหม่

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	แปลความหมาย
1. ด้านการยอมรับความเปลี่ยนแปลง	3.91	0.33	ดีมาก
2. ด้านการรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจ	3.90	0.33	ดีมาก
3. ด้านการมองเห็นความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง	3.82	0.43	ดีมาก
4. ด้านการมองทุกสิ่งในแง่บวก	3.81	0.42	ดีมาก
5. ด้านการกำหนดอนาคตที่ต้องการด้วยตนเอง	3.80	0.44	ดีมาก
6. ด้านการมองการณ์ไกล	3.77	0.43	ดีมาก
โดยรวม	3.84	0.40	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวาริชียงใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คุณลักษณะด้านการยอมรับความเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.91 และคุณลักษณะด้านการมองการณ์ไกล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.77 ตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

ผลการพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต ที่เรียกว่า เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบ SPACI มี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1 สำรวจความรู้ (Surveying of Knowledge) ขั้นที่ 2 พยากรณ์สู่อนาคต (Prediction to the Future) ขั้นที่ 3 ตระหนักรู้สู่ดุลยภาพ (Aware to Balance) ขั้นที่ 4 ร่วมมือวางแผนมองการณ์ไกล (Collaborate to foresight) และ ขั้นที่ 5 สร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยใช้จินตนาการเชิงบวก (Imagination to Creation) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ตามแนวคิดของเวเมเออร์ ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิค SPACI เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. แผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา มีคุณภาพความถูกต้องและความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.79 อยู่ระดับคุณภาพมากที่สุด ทั้งนี้แผนกิจกรรมการเรียนรู้ได้กำหนดองค์ประกอบแผนกิจกรรมการเรียนรู้ครบ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอน SPACI เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตให้ผู้เรียน เน้นการจัดกิจกรรมตามแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (Teach less learn more) กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับเทคนิคพยากรณ์ที่ใช้ เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด แสดงออก ลงมือปฏิบัติ ค้นคว้า ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามบริบทของสังคมของผู้เรียน มีเชื่อมโยงประสบการณ์จากการเรียนรู้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง สอดคล้องกับองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผลการวิเคราะห์การวัดทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนวารีเชียงใหม่ แสดงตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เพราะมีการปรับปรุงพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียน และองค์ประกอบของแผนให้เป็นไปตามขั้นตอน SPACI ที่ได้สังเคราะห์ไว้ การนำเนื้อหาความรู้ที่เป็นบริบทใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ เชื่อมโยงไปสู่สิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียนมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมด้วยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา นอกโรงเรียนเป็นการจัดประสบการณ์ใหม่ที่ตื่นเต้นและมีกิจกรรมท้าทายความสามารถของผู้เรียนมากกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน สอดคล้องแนวคิดของ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ที่เห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรควรส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่ใกล้ตัว เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะยืดหยุ่น นักเรียนมีความรู้สึกผ่อนคลาย เพราะมีการสนับสนุนให้นักเรียนได้รวมกลุ่มกัน ได้มาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ (เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน, 2556) การดำเนินการสร้างแผนรูปแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นกิจกรรมชุมนุมทำให้บรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นนักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย ปลอดภัย จึงทำให้ระดับการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน ได้เสนอแนวทางให้จัดตั้ง “ชมรมฝึกคิด” โดยมุ่งมั่นที่จะฝึกทักษะการคิดอย่างเต็มที่ ชมรมฝึกคิด เป็นสถานที่สำหรับฝึกการคิดและสนุกกับการคิดที่เป็นทักษะโดยไม่มีคำตอบถูกหรือผิดที่ตายตัว และไม่มี การสอบวัดผล ชมรมฝึกคิดมีไว้สำหรับคนที่อยากจะสนุกกับการคิดและคนที่ต้องการพัฒนาทักษะในการคิด (เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน, 2556) และ ชรินทร์ มั่งคั่ง กล่าวว่า ครูสามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ โดยใช้เทคนิคพยากรณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ให้คำชมต่อนักเรียนที่ทำงานเป็นผู้มุ่งอนาคต เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นขั้นตอน และสามารถวางแผนได้ (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2559)

2. ทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งจะได้แสดงให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ SPACI 5 ขั้นตอนกับระดับทักษะการคิดเชิงอนาคต ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจความรู้ (Surveying of knowledge) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นนี้ทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะนักคิดเชิงอนาคตด้านการรวบรวมข้อมูลรอบด้าน ก่อนตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้อง เวห์เมเยอร์ การลงมือทำการรวบรวมข้อมูล นักคิดเชิงอนาคตจะมีความศึกษา ข้อดี ข้อเสีย และสิ่งที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อย่างมากเพียงพอ จึงจะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ (Wehmeyer, L. B., 1986) การใช้เกมแข่งขันเป็นทีมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความสนุกสนาน มีส่วนร่วมในทำกิจกรรมดีมาก สอดคล้องกับ ขนาธิป พรกุล กล่าวถึงโครงสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะสร้างความสนใจ ดึงดูดให้นักเรียนเกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้ดีมาก

และการให้รางวัลสร้างแรงจูงใจในการเรียนและการกล่าวคำชมเชยกันนักเรียนเมื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ผลดีทำให้นักเรียนมีความรู้ผ่อนคลายกับบรรยากาศในชั้นเรียน (ชนาธิป พรกุล, 2554)

ขั้นที่ 2 พยากรณ์สู่อนาคต (Prediction to the future) พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้เกิดทักษะการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 แต่ละแผนกิจกรรมใช้เทคนิคพยากรณ์แผนละ 1 เทคนิคเพื่อต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างท้าทายความสามารถของนักเรียน มีการใช้คำถามที่ท้าทายทำให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วมในการทำนายภาพอนาคต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ นำเสนอเทคนิคการคาดการณ์อนาคต 7 เทคนิค ซึ่งเราสามารถประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ว่า เทคนิคที่ 5 การตั้งชุดคำถาม (Checklist) เทคนิคนี้จะใช้ชุดคำถามมาตรฐานชุดหนึ่งเป็นกรอบช่วยในการเชื่อมโยงความคิดและกระตุ้นให้สามารถคาดการณ์เรื่องที่ต้องการได้อย่างครบถ้วนครอบคลุมมากขึ้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555) และสามารถใช้เป็นกรอบในการคาดการณ์อนาคตได้แทบทุกเรื่อง สอดคล้อง เวห์เมเยอร์ (Wehmeyer, L. B.) ได้กล่าวว่า นักคิดเชิงอนาคตจะมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกมีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน และรับผลกระทบจากการกระทำของกันและกัน (Wehmeyer, L. B., 1986)

ขั้นที่ 3 ตระหนักรู้สู่ดุลยภาพ (Aware to Balance) พบว่า ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับในผลกระทบและคุณค่าของสิ่งที่ได้ทำนาย ได้ตามหลักการและเหตุผลของเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตและกำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีดุลยภาพ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้เกิดทักษะการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.91 เพราะมีการเสนอประเด็นสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้นจริงและใกล้ตัวนักเรียนที่มองเห็นภาพสัมผัสได้จริง จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในชุมชน สอดคล้อง เวห์เมเยอร์ (Wehmeyer, L. B.) ว่า นักคิดเชิงอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ และยอมรับว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตจะเป็นสิ่งที่ดีกว่าสิ่งที่อยู่ในปัจจุบันและในอนาคตจะต้องมีสิ่งที่ดีที่สุดเกิดขึ้น (Wehmeyer, L. B., 1986) และมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีพหุปัญญาของฮาวเวิร์ด การ์ดเนอร์ ว่า ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก ตระหนักรู้ในตนเอง สามารถเท่าทันตนเอง ควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ (ชนาธิป พรกุล, 2554)

ขั้นที่ 4 ร่วมมือวางแผนมองการณ์ไกล Collaborate to foresight พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้เกิดทักษะการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการให้นักเรียนได้วางแผน การเตรียมการ มีการใช้คำถามท้าทายมา ร่วมกับการวิเคราะห์ข่าว ทั้งนี้มีการเชื่อมโยงความรู้ทางสังคมศึกษาเข้าไปใช้ในการวางแผนด้วย ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ด้านการมองการณ์ไกล มีคะแนนอยู่ในระดับดี

มาก สอดคล้องตาม เวห์เมเยอร์ (Wehmeyer, L. B.) ที่กล่าวว่าคุณลักษณะด้านการมองเห็นการณ์ไกล นักคิดเชิงอนาคตมีการจัดการ การวางแผนเกี่ยวกับชีวิตของตนเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องในอนาคตและสามารถเตรียมพร้อมรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างรอบคอบและระมัดระวัง (Wehmeyer, L. B., 1986) ในส่วนความร่วมมือกันในการวางแผนมองเห็นการณ์ไกลนั้นสอดคล้องกับ ชนาธิป พรกุล ได้กล่าวว่า ผู้เรียนมีความพยายามให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และร่วมมือกันกลุ่มประสบความสำเร็จ ในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีการพัฒนาทักษะการคิด มีความร่วมมือและเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น (ชนาธิป พรกุล, 2554)

ขั้นที่ 5 จินตนาการเชิงบวกเพื่อสร้างสรรค์ Imagination to Creation พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้เกิดทักษะการคิดเชิงอนาคตอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เพราะการสร้างสรรค์สิ่งใหม่โดยอาศัยพื้นฐานจากสิ่งเดิม เพื่อการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลและความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ในขั้นนี้ให้อิสระทางความคิดแก่นักเรียน ได้จินตนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างมีเหตุผลรองรับความเป็นไปได้ในอนาคต ช่วยกันระดมสมองแล้วช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ นักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ด้านการกำหนดอนาคตที่ต้องการด้วยตนเอง อยู่ในระดับดีมาก และด้านการมองทุกสิ่งในแง่บวก อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ เวห์เมเยอร์ ว่า นักคิดอนาคตจะเป็นผู้ที่เลือกอนาคตที่ต้องการด้วยการกำหนดการกระทำของตนเอง โดยเลือกเชื่อและทำในสิ่งที่ดีหรือไม่ดี และการมองทุกสิ่งในด้านบวก นักคิดเชิงอนาคตจะเชื่อว่าสิ่งที่เขากระทำอยู่เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างโลกอนาคตที่ดีกว่าเดิม ดังนั้นต้องมองสิ่งต่าง ๆ ในด้านบวกมากกว่าด้านลบ (Wehmeyer, L. B., 1986)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผลจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคต ทำให้ได้กระบวนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสังคมศึกษาที่สามารถนำไปพัฒนาทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนมี 5 ขั้นตอน คือ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ SPACI การจะนำรูปแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมเทคนิค SPACI กับนักเรียนที่บริบทแตกต่างจากตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ ก็ควรพิจารณาและปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม การใช้คำถามควรกำหนดข้อคำถามไว้ล่วงหน้า จัดข้อคำถามเป็นชุดเรียงลำดับตามความยากง่ายและพุทธิพิสัยตามทฤษฎีของบลูม จะช่วยให้ครูสำรวจความรู้เดิมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจมากขึ้น และครูควรเพิ่มการทำแบบทดสอบเนื้อหาสังคมศึกษาที่องค์ประกอบของการคิดเชิงอนาคต เพื่อวัดความคงทนในการเรียนรู้มากขึ้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย การศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทักษะการคิดเชิงอนาคตทั้ง 6 คุณลักษณะ ภาพรวมอยู่

ในระดับดีมาก สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงอนาคตทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้จริง และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ที่ท้าทายความสามารถ งานวิจัยนี้จึงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคนในเชิงบวก ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีมีคุณภาพและสามารถช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางเชิงสร้างสรรค์ตามนโยบายทางการศึกษา ทั้งยังได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบทด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ชุมชน ที่สามารถนำไปจัดทำเป็นคู่มือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าวิถีชุมชนที่สร้างดุลยภาพในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมตามปรากฏการณ์โลกแห่งความจริงที่เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศชาติและการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การคิดเชิงอนาคต (หนังสือชุดผู้ชนะสิบทิศ). กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 29 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12/>
- ชนาธิป พรกุล. (2554). การสอนกระบวนการคิด ทักษะและการนำไปใช้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2559). อนาคตวิทยา: ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). สรุปผลการประเมิน PISA 2015 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์. 2559. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2560 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2015summaryreport>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟิก จำกัด.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). ภาพรวมภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน. (2556). สุดยอดทักษะการคิด EDWARD DE BONO. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- Wehmeyer, L. B. (1986). Futuristics. New York: A Growth Company.